

тільки другого рівня знань і не можуть бути вирішені першим рівнем знань. Змістовно – валідним вважається такий тест, для розв'язання якого є достатнім раніш вивчений матеріал. Звідси визначаються відповідні вимоги до змісту навчального процесу. Визначеність (загальне розуміння) зумовлює побудову тестів таким чином, щоб студент розумів, які знання, вміння й навички він повинен показати і в якому об'ємі. Простота вимагає обмежити завдання тестів постановками простих однозначних питань, задач, проблем даного рівня. Однозначність передбачає розробку викладачем еталону послідовності та об'єму виконання тесту. [4].

Матеріал тесту для кожного рівня вважається засвоєним, якщо студент розв'язав 70% завдання. Такий підхід зумовлений тим, що за даними психологів, рівень 70% є тією крайньою межею, за якою сповільнюється, а то й зовсім зупиняється процес формування навчальної діяльності. Не маючи основи знань, студент не може успішно працювати і просуватися у своєму розвитку. Надійність вимагає перевірки забезпечення послідовних результатів тестування методами статистичного аналізу. При складанні тестів різного рівня необхідно розрахувати термін для їхнього виконання, виходячи зі складності тестів. Слід врахувати, що для виконання блоку, який складається з 60 тестів першого рівня, вимагається біля однієї години роботи – приблизно одне питання тесту за одну хвилину. Вважається доцільним термін виконання тесту студентами збільшити в 4-5 разів від того терміну, який витрачає викладач при розв'язанні тесту. Такий підхід передбачає об'єктивне оцінювання знань студентів і врахування різноманітних аспектів навчальної діяльності: уміння впізнавати і розуміти матеріал, класифікувати явища й процеси, визначати послідовність логічних операцій, систематизувати і синтезувати ситуації і процеси. [5].

Отже, тестова система оцінювання знань відповідає таким вимогам: відображає глибину засвоєння навчального матеріалу; забезпечує об'єктивність та індивідуальний підхід в оцінюванні рівня сформованості знань і якості навчання кожного студента як особистості; стимулює студентів до активної самостійної роботи в оволодінні професійно значущими знаннями.

Завдання вищого навчального закладу – зробити контроль рівня знань студентів передбачуваним, обов'язковим, правильним, що не відлякує, а стимулює до більш змістовного і глибокого вивчення дисципліни, до творчого пошуку.

Література

1. Аванесов В.С. Научные проблемы тестового контроля знаний. М.: Исслед. центр, 1994. 48с.
2. Гулюкина Н.А., Клишина С.В. Педагогический тест: этапы и особенности конструирования и использования. Пособие для преподавателей. Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2001. – 132с.
3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232с.
4. Федотова Л.О., Рыкова Е.А. Оценка качества начального профессионального образования. Академия профессионального образования. Журн. Профессиональное образование. М.: Издательский центр АПО, 2000. 54с.
5. Чельникова М.Б. и др. Методические рекомендации по разработке педагогических тестов для комплексной оценки подготовленности студентов в вузе. М.: Исслед. центр подготовки специалистов, 1995. 77с.

Черемісін О. В.

*Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон*

ДУМСЬКА МОДЕЛЬ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В КІНЦІ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ ст

Більшість дослідників історії міського самоврядування наголошують на виключно позитивній ролі муніципалітетів досліджуваного періоду, а особливо у другій половині ХІХ – початку ХХ ст.,

оскільки громадські інститути влади докладали героїчні зусилля у: розвитку підприємництва; модернізації портів; будівництві залізниць; збільшенні витрат на медицину та освіту; значний розвиток культурних закладів та інші досягнення. Тоді залишається відкритим запитання: «якщо все було так позитивно, то чому відбулись революції на початку ХХ ст., і більшість населення, в тому числі й міського, їх підтримали?» Автор не заперечує все те позитивне, що зробили муніципалітети протягом досліджуваного періоду, але вважає за необхідне критично віднестись до багатьох проблем міського життя, в яких брало участь міське самоврядування Півдня України, приймаючи до уваги їх регіонально-індивідуальну специфіку.

Протягом досліджуваного періоду відбулась еволюція міського самоврядування: самостійні одиниці кінця ХVІІІ ст. – адміністративна опіка першої половини ХІХ ст. – громадське самоврядування 1870 – 1892 рр. – вузько-кланові буржуазні муніципалітети кінця ХІХ – поч. ХХ ст.

Існування монархічного ладу та децентралізованої системи самоврядування як основного елемента демократичної держави виявилось несумісним.

Кожне місто, більшою чи меншою мірою, залежно від адміністративного, військового чи торговельного підпорядкування та призначення, мало можливості проводити цілком індивідуальну діяльність у медичній, освітній, інженерно-технічній та інших сферах.

Так, абсолютно індивідуально вирішували проблеми медичної діяльності, створювалися спеціальні комісії, виділялися з бюджетів кошти для поліпшення санітарно-гігієнічного стану. Самостійно й індивідуально кожен муніципалітет визначав модернізацію інженерно-технічної інфраструктури (проведення водогонів, освітлення, каналізації, електрифікації та інше), але лише в центральних районах міст, залишаючи окраїни бути позбавленими благ сучасності. Все це вимагало великих капіталовкладень. Самоврядування за власні бюджети не змогли впоратися із цим навантаженням, тому брали кредити (здебільшого на 30 – 50 років), що перетворило муніципалітети на великих боржників як перед державою, так і перед фінансовими інститутами [1].

Також цілком індивідуально й самостійно вирішували питання освіти та розвитку культури. Створювалися спеціальні комісії, виділялися з бюджетів кошти, які збільшувались кожного року, відкривалися нові школи, бібліотеки, читальні, але ввели до освітньо-культурного способу життя менше половини міських мешканців (приблизно від 30 до 40%, а в повітових та позаштатних містах менше 20%). В етнічному відношенні найбільше до освіти тягнулися представники російської національності, а в соціальному – аристократія та чиновництво, купецтво та міщанство. У гендерному відношенні спостерігалася явна диспропорція між чоловічою більшістю та жіночою меншістю в навчальних закладах. Коштів, що виділялися муніципалітетами, не вистачало на розвиток освіти, давався ознаки низький культурний рівень населення і підтримка більш заможних соціальних груп міського населення, оскільки платня за навчання була під силу далеко не всім мешканцям, а муніципалітети не розробили жодної програми щодо підтримки малозабезпечені верстви населення [2].

Після 1870 р. змогли муніципалітети самостійно й індивідуально вирішувати проблеми бюджетної політики. Правда, 20% коштів мали використовувати на власне утримання та адміністративні заходи, а ще частину (20 – 30%) – на повернення боргів, а те, що залишалося, вже індивідуально розподіляли між іншими важливими для міст заходами. Тому коштів у бюджетах постійно не вистачало, а з кожним роком збільшувалися не тільки прибутки й витрати, а й борги. Причому більшість заходів, на які витрачалися муніципальні кошти, носили безприбутковий характер, а муніципальні підприємства здавалися в оренду, що значно зменшувало кількість прибутків до бюджетів.

Серед прибутків найбільш значними були зовнішнього надходження, власного підприємництва та використання міської власності, оподаткування міського населення. Серед другорядних прибуткових статей можна виділити відсотки на нарощення різних капіталів, добровільні внески, збори з трактирного промислу, нотаріальні збори та «різне».

Серед видатків найбільш масовими були витрати на утримання поліції, судів, розквартирування військ, громадських та адміністративних установ, утримання муніципального майна, народну освіту й медицину, благоустрій. Серед другорядних видатків можна виділити витрати на благодійну діяльність, пожежну частину, виплати за заборгованостями.

Борги перед державою та кредитними і банківськими установами були завжди великими. Позиками коштів у банках вдавалося закрити прогалини в інженерно-технічному забезпеченні міст і задіяти їх у неприбуткових заходах (медицина, освіта). Загалом фінансовий стан міст не можна схарактеризувати позитивно, оскільки тільки Одеса могла виглядати пристойно відносно інших міст Російської імперії та Європи. Фінансовий стан інших міст Півдня України був не в кращому варіанті, тому що тільки завдяки позикам у прибутковій частині бюджету мали більш рельєфний вигляд [7].

Виконання обов'язкових завдань у витратній частині бюджетів із розквартирування військ, утримання поліції та інших з часом поступалися проблемам освіти, медицини, які ставали найнеобхіднішими. Народна освіта вже наприкінці XIX ст. розумілася як більш широка проблема, ніж у попередній період, і розраховувалася не тільки для заможних прошарків населення, було серйозно поставлене завдання й про загальну середню освіту. Розроблені проекти стосувалися не тільки поширення мережі муніципальних шкіл з початковою освітою, а було вироблено курс і на створення системи професійних училищ для продовження освіти.

У модернізаційні часи другої половини XIX – XX ст. роль міського самоврядування полягала у:

- розвитку промисловості; міське самоврядування було виведено з системи фабрично-заводського законодавства, щоб стати на заваді побудові громадянського суспільства. А муніципалітети своєю чергою цілком задовольнялися отриманням певних надходжень до міського бюджету, і більше їх нічого не цікавило. Навіть підприємства, які після реформ середини XIX ст. потрапили до муніципальної власності, намагалися якнайшвидше здати в оренду й не цікавитися становищем робітників на підприємствах, цілком задовольняючись тим, що держава взяла на себе охоронні функції. Революціонери використовували це становище як елемент розвитку ідей зміни капіталізму на соціалізм. Загалом у розвитку промисловості в 1870 – 1917 рр. міське самоврядування зробило крок уперед, порівняно з дореформеним періодом, коли міська влада взагалі не цікавилася цією галуззю економіки, але все одно не достатній, оскільки її роль зводилася до здачі землі в оренду під забудову промислових підприємств;
- участі у будівництві шляхів сполучення (залізниць) і модернізації портів, у чому муніципалітети виявили більшу мобільність. Хоча ідеї й ініціативи в організації і будівництві залізниць відходили з державного й адміністративного апарату, виконуючи при цьому стратегічне завдання пов'язати центральні регіони з морськими портами, а фінансовий тягар покладався на іноземні та приватні корпорації. Міське самоврядування шляхом участі у цьому процесі концентрувало думки та спрямовувало організаторів будівництва залізниць будівництво саме через їхні міста. Також муніципалітети будували власні залізниці від станції до портів і промислових підприємств – як завдання мінімум. Як завдання максимум – муніципалітети виконали шляхом проведення залізниць між губернськими містами та повітовими, повітовими з безповітовими містами, що поєднувало між собою лівобережну частину Півдня України з правобережною;
- модернізації земельної власності, що зачепила меншість міст Півдня України, всіх цілком задовольняла здача земель в оренду без турботи про збільшення врожайності і зняття з себе підприємницького тягара, а натомість отримували гарантовану меншість прибутку з орендарів.

Загалом, хоча модернізація південноукраїнських міст була досить швидкою, але всеж незавершеною. Та у порівнянні до інших регіонів імперії ситуація на Півдні України була значно кращою. Більшими темпами зростали бюджети, швидшими темпами проходила урбанізація, більше коштів виділялося на освітньо-культурні і медико-санітарні заходи, прискореними темпами йшли модернізація та благоустрій. Модернізацію інженерно-технічної інфраструктури муніципалітети проводили цілком самостійно, і досвідом один з одним ділитися не поспішали. Але без фінансової участі держави, банківських установ і місцевих підприємців не впорались із завданням проведення нововведень [3].

Інженерну модернізацію проводили далеко не всі міста Півдня України. Найвищу активність у цьому відношенні виявило самоврядування Таврійської губернії, в якій цих проблем торкнулися

більшість міст, на другому місці можна поставити муніципалітети Херсонської губернії, модернізаційна течія охопила адміністративні центри та деякі повітові центри, наприклад, Єлисаветград, а найвзірцевішим містом вважалася Одеса, на останньому місті можна поставити міське самоврядування Катеринославської губернії [5], в якій у більшості випадків ніхто і не замислювався над цими проблемами, ступінь модернізаційного оновлення був мінімальним і стосувався лише центральних вулиць міст і будинків домовласників, які входили до складу міського самоврядування, околиці муніципалітети постійно не враховували, оскільки бідні не могли принести великих прибутків ні бюджетам, ні депутатам-домовласникам.

Загалом міста Півдня України почували себе самодостатніми соціально-економічними організаціями, але органи міського самоврядування без допомоги з боку держави або громадськості не впоралися майже з кожною муніципальною «справою», а своєю чергою кожна міська «справа» породжувала ряд додаткових проблем, які перетворювалися на вічні проблеми із прив'язкою багатьох допоміжних. Так, постійними проблемами для кожного самоврядного інституту були такі.

По-перше, земельна власність, продати яку не могли, але здавали в оренду. Найчастіше вона перепродавалася згодом іншим особам, навіть неміським мешканцям. Але частіше муніципалітети стикались із проблемами самозахоплення землі, будівництвом самовільних будівель, а згодом і їх узаконенням. З цими виявами боролися в кожному муніципалітеті самостійно: від цивілізованих методів із доказами в судах – до варварських із побиттям і знесенням будинків. Загалом боротьба із самозахопленнями велась за допомогою поліції, яка самоврядуванню не підкорялася, але щось відібрати або побити певних осіб та їх ув'язнити, завжди погоджувалася. Вирішити земельні суперечності ніколи остаточно не вдавалося протягом усього досліджуваного періоду, а значна кількість справ вирішувалася десятиріччями, інші так і не були вирішені до 1917 р. Таким чином, цією проблемою міське самоврядування займалося разом із поліцією, судовою системою та пенітенціарною службою. Самостійно вирішити проблему ніколи не вдавалося.

По-друге, нагальною проблемою завжди залишалася несплата податків до міського бюджету та на користь держави. У цьому плані муніципалітети також діяли разом із поліцією, але вирішити цю проблему протягом досліджуваного періоду не вдалося. Доводилося борги, як перед містами, так і перед державою, просто забувати та списувати.

По-третє, вічною проблемою для самоврядних інституцій завжди залишався благоустрій. Самостійно цю проблему муніципалітети в дореформені роки самостійно вирішити не намагалися, посилаючись на адміністративну опіку, а в післяреформені роки вирішити не були спроможні, оскільки коштів у бюджетах не вистачало. Таким чином, навіть станом на 1917 р. проблема благоустрою була дуже актуальною. Із нею тісно перепліталися проблеми організації медицини та санітарно-гігієнічного стану. Муніципалітети завжди боролися за покращення санітарно-гігієнічного стану міст але міське населення виконувати їх постанови не збиралося, тому що авторитетності не вистачало. Виділяли з міських кошторисів до 10% прибутків, але цих грошей ледве вистачало на утримання невеликого штату лікарів, фельдшерів та інших медичних співробітників. Себе муніципалітети ніколи не ображали, використовуючи на власне утримання іноді навіть до 20% міських бюджетів. І це в той час, коли ще не було дорогих іномарок. Навіть організувати вивезення сміття з міст виявлялося для муніципалітетів великою проблемою, оскільки це було дорого [8].

По-четверте, організація водопостачання, каналізації, електрифікації із благородних міських справ перетворилося на заробляння грошей для депутатів міських дум, оскільки до їх складу обиралися домовласники, то і проводити блага цивілізації почали саме в їхні будинки й у центральні міські райони, які виділялися дороговизною, але з найкомфортнішими умовами. Проводити модернізацію окраїнних районів міст ніхто не бажав, оскільки там жили найбільш прощарки населення, які принести прибутки просто не могли. Якщо все ж таки муніципалітети проводили гілку водогону або каналізації на окраїни, то почувалися просто героями та великими благодійниками. З приводу благодійності міського самоврядування годі і казати: вона була просто сміхотворною; спромоглися муніципалітети лише на утримання у власних містах кількох богаділень і сирітських притулків. Все інше знаходилося у руках громадськості й волонтерських організацій [4].

По-п'яте, вічною проблемою було співвідношення міських прибутків і витрат. Загалом витрати дорівнювали прибуткам, але дуже часто міста перевищували кошториси й на допомогу приходила держава, надаючи постійну фінансову допомогу, та банки разом із кредитами на 30-50 років. Таким чином, діяльність міського самоврядування забезпечувалася слабкістю міських фінансів, у системі яких держава делегувала на обов'язкові витрати власних проблем (утримання поліції та судів, розквартирування військ тощо), які забирали значну частину коштів з муніципальних кошторисів. З іншого боку, міські думи просто вражали шаленими коштами, які витрачалися на власне утримання, і нераціональним розподілом між прибутковою та неприбутковою сферами міського життя таким чином, що більшість коштів витрачалася саме на невиробничу сферу [5].

Таким чином, грандіозні плани імперії із будівництва децентралізованого самоврядування на самоутриманні та із потужними міськими станами зазнали краху. Муніципалітети виявили себе в діяльності дуже слабко і протягом досліджуваного періоду не виправдали себе ні як найнижча гілка державного управління, ні як громадські організації місцевого суспільства, оскільки не спромоглися вирішити самостійно жодну загальну проблему із доведенням до логічного завершення, охопивши весь міський простір, перетворюючи благородні справи у власне заробляння грошей. Всі громадсько-значущі проблеми – від технічної модернізації до утримання притулків – знаходилися в руках міської громадськості, яка, хоч і не створила опозиції та альтернативи царським муніципалітетам, але виявилася повністю розчарованою їхньою самодіяльною поведінкою. Міське самоврядування досліджуваного періоду виявило себе представником, виразником і захисником вузько-кланової корпорації міської фінансової буржуазії, а міські стани не вдалося підсилити до бажаного рівня, оскільки вони так і не стали абсолютними господарями міст, а в багатьох випадках залежали від адміністрації. Уряд хоч і надав можливості для наповнення бюджетів але, одночасно, обмежив їх витрати обов'язковими витратами на адміністративні замовлення, вивівши, таким чином, близько 20% на користь державних потреб, а не громадських.

Загалом, за досліджуваний період відбулися позитивні зміни: 1) міське самоврядування позбавилося адміністративної опіки й отримало самостійність у вирішенні господарських проблем, проголошена безстановість; 2) громадським управлінням передана муніципальна власність; 3) у законодавстві усунено багато недоліків; 4) створені умови для діяльності міських управлінь у розвитку медицини, освіти, пожежної та санітарно-гігієнічної безпеки; 5) усунено поліцейські управи від зловживань; 6) муніципалітетам дозволено брати кредити та вступати у приватні підряди; 7) вирішені проблеми міського благоустрою; 8) поліпшилося економічне життя міст; 9) отримали розвиток благодійні заходи; 10) законодавчо були спроби поставити самоврядування під адміністративний контроль, міста Півдня України змогли відстояти права більшої самостійності, ніж інші регіони (допомогло єврейське населення із своїми потужними капіталами, хоч в самих муніципалітетах майже не брало участі, завжди знаходилося «поруч» із самоврядуванням); 11) не склалося опозиції міському самоврядуванню; 12) склалися потужні та самодостатні міські громади, отримала розвиток громадська думка, зросла впевненість у власній самобутності й ідеологічно оформився міський патріотизм.

Загалом міське самоврядування Півдня України не можна визнати ідеально-репрезентативними інституціями громадської влади, але порівняно з іншими регіонами й містами держави, самоврядування південноукраїнського регіону виявило себе дуже активно, героїчно, адже було лідером в багатьох аспектах організації міського життя:

- Одеса була беззаперечним лідером серед українських губерній, займала 4 місце в імперії за рівнем міських прибутків;
- більшість міст Півдня України були мільйонерами, або наближалися до цього показника;
- Південь України мав вищий ступінь урбаністичних процесів;
- міста були лідерами в темпах прибутковості міських кошторисів;
- пройшли революційним шляхом від військово-адміністративних поселень до поліфункціональних міських центрів;
- була відсутня пряма залежність кількості прибутків від адміністративного статусу міста;
- бажали вищого ступеня автономізації, самостійності та незалежності від адміністрації та центральної влади;

- вищий вияв регіональної ідентичності та міського патріотизму;
- більше бажання діяти по-модерному, по-новому, по-європейськи;
- вища активність в сфері благоустрою міст. Так, не всі вулиці були поймаєновані та не всі були шосовані, але муніципалітети зробили більше, ніж в інших регіонах, за короткий проміжок часу, тим більше, що існували задовго до появи південноукраїнських, і були благоустроєні на 70-80%;
- більше витрат відпускали на медичну та культурно-освітню сфери. Якщо у відсотковому відношенні у всіх містах витрати сягали 15-20%, то для південноукраїнських міст це складало 100 тис. руб., а для інших – 4-5 тис. руб.;
- вищу активність виявили у будівництві шляхів сполучення;
- торгівля та промисловість стали головними аспектами розвитку міст Півдня України і причиною піару міст громадськими інституціями;
- модернізація носила характер наздоганяючо-прискореної, але не завершеної, не охопила повністю весь міський простір.

Південноукраїнський регіон, перетворившись на Нову Україну, специфічно модернізував життя та змінив життєвий ритм усієї країни.

Так, міське самоврядування Півдня України виявилось на межі цивілізаційного зрізу між національним, російським та європейським факторами. З одного боку, муніципалітети прагнули йти шляхом кращого, «нового» національно-європейського життя, надихнувшись бажанням діяти й думати по-новому, модерно, але, з іншого боку, вони ще не відірвалися від російської бюрократії, корупції, казнокрадства, феодалізму та відсталості, що значно уповільнювало їх розвиток.

Насамкінець слід зазначити, що попередній досвід українського державотворення є неоціненним для нащадків, а тому заслуговує особливої уваги на сучасному етапі розбудови громадянського суспільства в Україні.

Література:

1. Карманний календарь Таврической губернии на 1869 г. Симферополь: Тип. таврического губернского правления, 1868. 171 с.
2. Материалы для географии и статистики России. Екатеринославская губерния. – СПб.: Тип. департамента генерального штаба, 1862. 402 с.
3. Памятная книжка Таврической губернии на 1867 г. Симферополь: Тип. таврического губернского правления, 1867. 657 с;
4. Памятная книжка Керчь-Еникальского градоначальства. Керчь: Тип. Х. Н. ЛАГО, 1914. 350 с.
5. Списки населенных мест Российской империи. Екатеринославская губерния. СПб.: Тип. ЦСК МВД, 1863. Т. XIII. 188 с;
6. Список населенных мест Российской империи. Таврическая губерния. СПб.: Типография МВД, 1865. – Т. XLI. – 200 с;
7. Черемісін О. В. Міське самоврядування на Півдні України в 1785-1917 р. Херсон: Олді-плюс, 2017. 586 с.
8. Южная Россия. Путеводитель по городам. Николаев: Русская типо-литография, 1896. 176 с.

Шановал С.І.

*Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон*

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СФЕРІ МАРКЕТИНГУ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Єдина розкіш, що гідна людини, - говорив Антуан де Сент-Екзюпері, - це розкіш людського спілкування. Але не менш вірно і те, що спілкування з іншими людьми – це не розкіш, а необхідна і всезагальна умова життєдіяльності людини [1, с.5]. В цьому ж смислі

комунікація – це не тільки повсякденне спілкування людей, - це фундаментальна системна умова існування і розвитку суспільства. Комунікація є функціональним компонентом реалізації будь-якого контакту, будь-якого суспільного ставлення, - отже, суспільство – це, перш за все, складна система соціально-комунікативних взаємодій.

В Західній Європі і в США комплексні наукові дослідження соціальних комунікацій набули інституціональну форму в середині ХХ ст. Становлення нової інтегративної наукової дисципліни почалося з дослідження проблем, часткових з теоретичної точки зору, але надзвичайно важливих у практичному відношенні, - оскільки їх вирішення було відповіддю на актуальні запити і виклики суспільного розвитку. Так, праця «Масові комунікації» (1949 р.), що виконана групою американських вчених під керівництвом проф. У.Шрамма, відкрила нову еру в дослідженнях соціокультурних функцій масмедіа і по праву вважається «початковим пунктом» розвитку американської комунікативістики як академічної дисципліни. Дослідження К.Дойча «Нерви управління. Моделі політичної комунікації і контролю» (1963) не тільки внесло серйозний вклад у розвиток сучасної теоретичної політології, але й здійснило суттєвий стимулюючий вплив на подальший розвиток «соціальної кібернетики» і загальної теорії менеджменту. Сьогодні в умовах «електронно-комунікативної революції» наукове знання про соціальні комунікації в економічно розвинених країнах розвивається з тою самою інтенсивністю, яка відмічається в галузі розвитку комп'ютерних технологій.

В Україні за останні два десятиріччя проведено значний об'єм наукової роботи в галузі досліджень соціально-комунікативних проблем, які виникають у різних сферах суспільного життя. Так само, як і на Заході, ця галузь наукового знання набула статус окремої, інтегративної по змісту наукової і навчальної дисципліни. Виходять у світ наукові монографії і спеціалізовані періодичні видання; інтернет-журнали відомих університетів мають розділи, присвячені теорії і історії соціальних комунікацій. Книги українських вчених перекладаються на іноземні мови, і, внесок в науку їх авторів високо оцінюється як в Україні, так і за її межами. Так, на протязі багатьох років над проблемою загальної теорії соціальної комунікації працює Г.Г.Почепцов. Психологічні аспекти комунікацій в різних сферах професійної діяльності досліджує Л.Є.Урбан- Лембрик. Ряд соціально-психологічних факторів, що визначають особливості комунікації в малих групах, аналізує у своїх працях М.Н.Корнев. Питання, що пов'язані з практичною реалізацією маркетингових комунікацій, розглядаються в надрукованих працях таких авторів, як Г.І.Лук'янець, Т.О.Примак, Є.В.Ромат, Т.Г.Діброва, О.В.Зозульов, Н.Л.Писаренко, В.Г.Королько. Не зважаючи на безліч публікацій, ми вимушені признати, що соціально-комунікативні дослідження в Україні знаходяться ще на початковій стадії розвитку. Характерно, що так само, як півстоліття назад на Заході, ці дослідження починаються з аналізу найбільш гострих практичних проблем, що виникають у відносно нових для України «комунікативно-насичених» сферах професійної діяльності, - таких, як паблік рилейшнз, виставкова справа і реклама, страховий бізнес і маркетинг туризму. Сьогодні вагома більшість спеціалістів в галузі соціальних комунікацій зайнято розробкою практичних рекомендацій і ситуативних моделей професійно орієнтованого спілкування. В той же час, мало уваги приділяється власно науковим проблемам, що пов'язані з методологією дослідження соціальної комунікації (СК), із специфікою теоретичного рівня знання в даній галузі науки, з уточненням і систематизацією концептуального апарату, необхідного для побудови загальної і прикладних СК- теорій. «Немає нічого практичніше хорошої теорії» - говорив видатний фізик Нільс Бор, - маючи на увазі не тільки фізику, але й інші науки, чудово розуміючи при цьому те, що зразки, по яким будуються природничо-наукові теорії, можуть виявитися непридатними для соціогуманітарного наукового знання. У зв'язку з цим Бор узагальнив свій принцип доповнюваності і висунув гіпотезу про те, що в соціогуманітарних науках із-за надзвичайної складності та мінливості предмету дослідження знадобиться не одне, а безліч узгоджених теоретичних описів, що взаємно доповнюють один одного і таких, що підкоряються так званому принципу системної ієрархії.

В даній статті ставиться задача розглянути і проаналізувати специфіку системно-аксіологічного підходу до дослідження соціальної комунікації і вияснити методологічні основи, на яких може бути побудована комплексна, інтердисциплінарна теорія соціальної комунікації, що відображує предмет дослідження в різних, але системно узгоджених епістемічних «проекціях», дається узагальнене визначення поняття соціальної комунікації.